

[Time : 3 Hours]

[Marks : 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. All questions are **compulsory**.
  2. All questions carry **equal marks**.
  3. Figures to the right indicate marks to **sub-questions**.

- Q. 1. Attempt **any two** questions from the following :
- a) Evaluate the role of Raja Ram Mohan Roy in the establishment of Brahmo Samaj. 10
  - b) Discuss the contribution of Sir Syed Ahmed Khan in Aligarh Movement. 10
  - c) Bring out the significance of Socio-Religious reform movement in India. 10
- Q. 2. Attempt **any two** questions from the following :
- a) Describe the development of British education with special reference to 'Wood's Despatch'. 10
  - b) Trace the growth of press during the period of your study. 10
  - c) Review the development of transport and communication in India. 10
- Q. 3. Attempt **any two** questions from the following :
- a) Examine the effects of commercialization of Agriculture in India. 10
  - b) Write a detailed note on the "Economic Drain Theory". 10
  - c) Explain the factors responsible for the growth of large scale industry. 10
- Q. 4. Attempt **any two** questions from the following :
- a) Assess the role of social reformer in the emancipation of women. 10
  - b) Briefly discuss the problems of Dalits in India. 10
  - c) Give an account of Tribal Movements in India. 10
- Q. 5. Write a short notes on (**any two**) :
- a) Arya Samaj 10
  - b) Impact of transport and communication 10
  - c) Decline of Indian Handicraft 10
  - d) Peasant movements in India 10

TURN OVER

(मराठी रुपांतर)
(वेळ : ३ तास)

(गुण : १००)

- सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. उजवीकडील अंक उपप्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

- अ) ब्राम्हो समाजाच्या स्थापनेत राजा राममोहन रॉय यांची भूमिका स्पष्ट करा. १०
ब) सर सय्यद अहमदखान यांच्या अलिंग चळवळीतील योगदानावर चर्चा करा. १०
क) भारतातील सामाजिक - धार्मिक सुधारणा चळवळींची वैशिष्ट्ये विशद करा. १०

प्र.२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

- अ) वूडच्या खलित्याचा संदर्भ देऊन भारतातील ब्रिटीश शिक्षणपद्धती स्पष्ट करा. १०
ब) तुमच्या अभ्यासक्रमाच्या कालखंडातील वृत्तपत्राचा विकास अधोरेखित करा. १०
क) भारतातील वाहतूक आणि संदेशवहनाच्या विकासाचा आढावा घ्या. १०

प्र.३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

- अ) भारतातील शेतीच्या व्यापारीकरणाच्या परिणामांचे परिक्षण करा. १०
ब) 'आर्थिक निःसारण' सिद्धांतावर टिप लिहा. १०
क) मोठ्या उद्योगधंद्यांच्या विकासास कारणीभूत असणारे घटक सांगा. १०

प्र.४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

- अ) स्त्रीयांच्या सुधारणामधील सामाजिक सुधारकांच्या भूमिकेचे परिक्षण करा. १०
ब) भारतातील दलितांच्या समस्यांवर थोडक्यात लिहा. १०
क) भारतातील आदिवासी चळवळींची माहिती द्या. १०

प्र.५. खालील टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

- अ) आर्य समाज १०
ब) वाहतूक - दळणवळणाचे परिणाम १०
क) हस्तोद्योगांचा न्हास १०
ड) भारतातील शेतकरी चळवळ १०